

اثرگذاری سیاست اقتصادی بر فقر و بیکاری و نقش آن در کوله‌بری و قاچاق کالا در نوار مرزی غرب کشور

ادریس آزموده

دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران.

Idres_azmoodeh@yahoo.com

بابک پورقهرمانی (نویسنده مسئول)

دانشیار، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران.

b.pourghahramani@yahoo.com

جمال بیگی

دانشیار، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران.

jamal.Beigi@yahoo.com

قابل انتشار در دوره ۲۵، شماره ۶۸ (زمستان ۱۴۰۵) نشریه پژوهش‌های حقوقی

چکیده

سیاست‌های اقتصادی دولت علت اصلی شکوفایی تولید و ایجاد اشتغال داخلی است برقراری شرایط ثبات اقتصادی در کشور منجر به افزایش رشد اقتصادی و بهبود وضعیت رفاه اجتماعی مردم خواهد شد. اتخاذ سیاست‌های توزیعی مناسب و کاهش نا برابری در سطح کشور منجر به فراهم سازی شرایط مناسب جهت توسعه فرصت شغلی و رشد واقعی تولید می‌گردد. اتخاذ تدابیر اقتصادی ناکارآمد دولت و نبود منبع درآمد جایگزین جبر محیطی و ضعف اشتغال صنعتی، کشاورزی و گردشگری و تمرکز گرایی سیاست اقتصادی دولت بر توسعه پدیده کولبری در مناطق مرزی تأثیر مستقیم داشته است که تلازم بیکاری و فقر و کولبری را نهادینه نموده است

ترجیح مسائل امنیتی بر مسائل اقتصادی در نوار مرزی کشور بر امرار معاش و تأمین خواسته‌های رفاهی مرز نشینان و چشم پوشی از توده‌های فقیر و به حاشیه رانده شده موجب سوق دادن مرز نشینان به سوی تجارت غیر قانونی و فعالیت‌های کاذب پر خطر شده است. این پژوهش در زمره روش‌های کیفی قرار می‌گیرد که از روش قوم نگاری بهره گرفته است. جامعه آماری این پژوهش را کولبران شهر مرزی بانه تشکیل می‌دهند. انتخاب اعضای نمونه در مرحله اول به صورت هدفمند و در مرحله بعد به صورت نظری تا جایی که به اشباع برسد ادامه پیدا کرد که این اشباع نظری در ۱۰ نفر تحقق یافت. ابزار اصلی جمع آوری داده در این پژوهش مصاحبه عمیق است. پس از جمع آوری داده و تحلیل کدگذاری‌های مصاحبه‌ها به استخراج ۳۲ عبارت، ۸ مفهوم و ۱ مقوله اصلی پرداخته شده است.

در این مطالعه نحوه اثر گذاری سیاست‌های اقتصادی بر تلازم فقر و بیکاری و کولبری منجر به قاچاق کالا در نوار مرزی کشور بصورت کتابخانه مورد تحلیل قرار خواهد گرفت و با بررسی شاخص‌های توسعه انسانی سعی بر آن است که شاخص توسعه انسانی استان‌های نوار مرزی غرب کشور مشخص و در نهایت در صدد پاسخگویی به این سؤال مهم می‌باشد که فقر و بیکاری بعنوان متغیرهای حوزه سیاست اقتصادی دولت چه تاثیری بر کولبری منجر به قاچاق کالا در نوار مرزی غرب کشور دارد

کلید واژگان: سیاست اقتصادی، فقر، کولبری، بیکاری، قاچاق کالا.

The impact of economic policy on poverty and unemployment and its role in smuggling and smuggling of goods in the western border region of the country

The government's economic policies are the main reason for the prosperity of production and the creation of domestic employment. Establishing conditions for economic stability in the country will lead to increased economic growth and improved social welfare of the people. Adopting appropriate distribution policies and reducing inequality at the national level will lead to providing appropriate conditions for the development of job opportunities and real growth of production. The adoption of inefficient economic measures by the government and the lack of alternative sources of income, environmental constraints, and weak industrial, agricultural, and tourism employment, and the centralization of the government's economic policy have had a direct impact on the development of the Kolbari phenomenon in border areas, which has institutionalized the combination of unemployment and poverty. Prioritizing security issues over economic issues in the country's border strip over the livelihood and welfare demands of border dwellers and ignoring the poor and marginalized masses has led border dwellers to engage in illegal trade and risky fraudulent activities. This research is among the qualitative methods that use the ethnographic method. The statistical population of this research consists of Kolbari in the border city of Baneh. The selection of sample members in the first stage was purposeful and in the next stage was theoretical until it reached saturation, which was achieved in 10 people. The main data collection tool in this study is in-depth interviews. After collecting data and analyzing the coding of the interviews, 32 phrases, 8 concepts, and 1 main category were extracted. In this study, the effect of economic policies on the combination of poverty, unemployment, and kolbari leading to smuggling of goods in the country's border strip will be analyzed as a library, and by examining the human development indicators, an attempt is made to determine the human development index of the western border provinces of the country and ultimately to answer this important question: what effect do poverty and unemployment, as variables in the field of government economic policy, have on kolbari leading to smuggling of goods in the western border strip of the country.

Keywords: Economic policy, poverty, kolbari, unemployment, smuggling

مقدمه

سیاست‌گذاری یکی از اساسی‌ترین ابزارهای مدیریت کشورها برای تحقق اهداف و رفع نیازهای جمعی است. از طریق این فرآیند، دولت‌ها فلسفه حکومت‌داری و مجموعه ارزش‌ها و باورهای خود را به اجرا درمی‌آورند.^۱ به بیان دیگر، سیاست‌گذاری شامل تدوین و اجرای قواعدی است که اراده جمعی دولت را محقق کرده و منافع عمومی را تضمین می‌کند.^۲ امروزه دولت‌ها در تمامی نظام‌های اقتصادی در فعالیتهای اقتصادی مداخله می‌کنند تا به اهدافی نظیر توسعه اشتغال و کاهش بیکاری دست یابند. این سیاست‌ها از طریق ایجاد تقسیم‌بندی‌های اقتصادی و قضایی میان مرکز، پیرامون و نیمه‌پیرامون سازمان‌دهی می‌شوند که این روند نه تنها در سطح ملی، بلکه در عرصه بین‌المللی نیز به بازتولید نابرابری‌ها و محرومیت‌های اجتماعی دامن می‌زند.^۳ کشورهای در حال توسعه، با پذیرش سیاست‌های سرمایه‌داری جهانی و قطب‌بندی رشد میان مراکز و پیرامون‌ها، به افزایش نابرابری‌های منطقه‌ای و تشدید شکاف‌های اقتصادی و فرهنگی کمک کرده‌اند.^۴ این وضعیت، همراه با تمرکزگرایی اقتصادی و سیاسی، فقر، بیکاری و نابرابری‌های اجتماعی را در مناطق پیرامونی افزایش داده است.^۵ یکی از پیامدهای این تمرکزگرایی، توسعه نیافتگی استان‌های مرزی است که با نرخ بالای بیکاری، فقر و بی‌سوادی در میان مرزنشینان همراه بوده و زمینه‌ساز قاچاق کالا و بهره‌برداری از مرزنشینان به‌عنوان نیروی انسانی در این فعالیت‌ها شده است. بر اساس نظریه مرکز-پیرامون، فاصله زیاد نقاط مرزی از مراکز توزیع، قیمت کالاها را در این مناطق افزایش داده و پایین بودن قدرت خرید، همراه با جذابیت و ارزانی کالاهای طرف دیگر مرز، مرزنشینان را به خرید از آن سوی مرز سوق داده است.^۶ پدیده کوله‌بری، به‌عنوان یکی از اشکال اقتصاد غیررسمی و غیرقانونی، نتیجه بحران‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در نوار مرزی غرب کشور است.^۷ فقر و بیکاری گسترده در این مناطق، افراد را به قاچاق کالا و حمل محموله‌های غیرمجاز به‌عنوان راهی برای تأمین معیشت سوق داده است. سیاست‌های اقتصادی ناکارآمد، که به تبعیض‌های اقتصادی و فرصت‌های شغلی محدود در این مناطق دامن زده‌اند، از عوامل اصلی تشدید این پدیده هستند.^۸ اگرچه کوله‌بری ممکن است در کوتاه‌مدت به‌عنوان راهکاری معیشتی عمل کند، اما پیامدهای منفی آن، از جمله گسترش قاچاق کالا، تضعیف امنیت اقتصادی و ایجاد تهدیدات مرزی، تأثیرات منفی و عمیقی بر امنیت ملی و اقتصاد کشور برجای می‌گذارد. این پژوهش با هدف تحلیل تأثیر سیاست‌های اقتصادی بر فقر و بیکاری در این نوار مرزی و بررسی روابط متقابل آن‌ها با افزایش کوله‌بری و قاچاق کالا، به ارائه راهکارهایی علمی و عملی برای کاهش این معضلات می‌پردازد.

۱- پیشینه و ادبیات تحقیق

1. Varaidzo Denhere, Digital Inclusion and Implications on Poverty and Unemployment: Policy Recommendations, 21(1) (2024):8-11
۲. فریبا عزیززاده، و نادر جهانی، «بررسی کیفی مسائل و مشکلات معبر غیررسمی ترمچین پیرانشهر و ارائه راهکاری مناسب جهت بهبود عملکرد آن»، فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد شوش، ۱۳، ۱، ۴۴، (۱۳۹۸): ۲۹۱-۳۲۰.
۳. کریم یاری، و عبدالرحیم هاشمی دیزج، «بررسی تحریم‌های اقتصادی و تأثیر آن بر اقتصاد و فقر در ایران، اولین اجلاس بین‌المللی آزمایشگاه مدیریت و رویکردهای نوآورانه در مدیریت و اقتصاد»، تهران، (۱۴۰۰): ۱-۲۲.
4. Mawere Munyaradzi. «Bound together in the digital era: Poverty, migration and human trafficking». *Mobile Africa: Human Trafficking and the Digital Divide*, (2019): 63.
۵. مهدیه رضا قلی‌زاده و سحر حیدرزاده، «قاچاق کالا و اشتغال در ایران»، پژوهش‌های اقتصادی (رشد و توسعه پایدار)، ۲۰ (۲)، (۱۳۹۹): ۱۴۵-۱۷۶.
۶. امین احمدی، «احراز سازمان‌یافتگی در جرم قاچاق کالا و ارز در رویه قضائی با تکیه بر مبانی قانونی آن»، فصلنامه رأی، ۱۲، ۴۲، (۱۴۰۱): ۴۳-۵۳.
7. MacKellar Landis «The smuggling of migrants. In Handbook of Labor, Human Resources and Population Economics». Cham: Springer International Publishing. (2021):PP1-16.
8. Marzieh Ronaghi, and Eric Scorsone «The impact of governance on poverty and unemployment control before and after the Covid outbreak in the United States». *Journal of Poverty*, 28(4), (2024): 318-338.

عدالت اجتماعی از دیدگاه اقتصادی را می‌توان در سه محور اساسی «فقر»، «توزیع درآمد» و «برابری فرصت‌ها» مورد بررسی قرار داد. هر یک از این محورها به تحلیل‌های دقیق و جامع نیاز دارند، و پرداختن به همه آن‌ها در یک بحث واحد ممکن نیست. به‌ویژه موضوع «نابرابری و توزیع درآمد»، به یکی از موضوعات کلیدی در مطالعات علمی تبدیل شده است.^۹ شایان ذکر است که رابطه مستقیمی میان فقر و توزیع درآمد وجود ندارد و این دو ممکن است مسیرهای متفاوتی را طی کنند.^{۱۰} با فقر یکی از چالش‌های اصلی کشورهای در حال توسعه است، به‌ویژه در شرایطی که جمعیت زیادی از جهان با فقر دست‌وپنجه نرم می‌کنند. شواهد موجود در کشور نیز نشان می‌دهد که تعداد افراد فقیر همچنان رو به افزایش است.^{۱۱} بررسی‌های آماری نشان می‌دهد که پایداری فقر در کشورها متفاوت است؛ به‌طوری‌که ممکن است تعداد فقرا در یک کشور ثابت باشد اما افراد آن تغییر کنند یا بالعکس، فقر به‌صورت ماندگار باشد.^{۱۲} این بحث به‌طور خاص به مسئله فقر از منظر سیاست‌گذاری و تأثیرات آن بر معیشت افراد، به‌ویژه در نواحی مرزی، می‌پردازد. اشتغال و دستیابی افراد به مشاغل مناسب، یکی از بنیادی‌ترین نیازهای جامعه است. بیکاری، همواره به‌عنوان پدیده‌ای مخرب در اقتصاد و اجتماع شناخته شده و رفع آن از دغدغه‌های اصلی سیاست‌گذاران است. در نواحی مرزی کردستان، طی سال‌های اخیر پدیده‌ای به نام کولبری به وجود آمده است که یکی از مشاغل کاذب و خطرناک کشور به‌شمار می‌رود. این پدیده که به قاچاق نزدیک است، هزینه‌های بسیاری را به کشور و ساکنان این مناطق تحمیل کرده است. با این حال، هنوز تعریف مشخصی میان قاچاق و معیشت مرزنشینان (کولبری) وجود ندارد. برخی کشورها، پدیده‌هایی مانند قاچاق لوازم خانگی و پوشاک در مرزهای خود ندارند. به نظر می‌رسد کولبری به‌عنوان یک معضل، بیشتر مختص ایران است. علت اصلی این مسئله، به موانع گسترده تجارت خارجی در ایران بازمی‌گردد. تعرفه‌های بالا و محدودیت‌های واردات و صادرات باعث شده‌اند که تجارت غیررسمی و پرریسک برای مرزنشینان به‌صرفه‌تر از تجارت رسمی باشد. نبود سرمایه‌گذاری مناسب و واحدهای تولیدی در مناطق مرزی، همراه با محرومیت اقتصادی، موجب شده است که ساکنان این مناطق به فعالیت‌هایی مانند کولبری و دادوستد در بازارچه‌های مرزی روی بیاورند. با این حال، این فعالیت‌ها نیز به‌دلیل درآمد اندک، نتوانسته‌اند مشکلات معیشتی مردم این مناطق را حل کنند و بی‌توجهی مسئولان به اشتغال و معیشت در این مناطق به معضلی اساسی تبدیل شده است. مشکلات معیشت مرزنشینان، موضوعی قدیمی است که همچنان با شدت بیشتری روایت می‌شود. با توجه به گستردگی قاچاق و تأثیرات مخرب آن بر بازار کار، این پژوهش تلاش می‌کند تا عوامل مشارکت اقتصادی و کولبری را بررسی کند. در این راستا، پرسش اصلی این است که آیا سیاست‌های مشخصی برای رفع فقر در شرایط فعلی اقتصاد کلان وجود دارد یا خیر؟ این مطالعه به مبانی نظری فقر، قاچاق، کولبری و تأثیرات سیاست‌های اقتصادی بر این پدیده‌ها می‌پردازد و درنهایت، راهبردهایی برای بهبود وضعیت ارائه می‌دهد.

جستجوی مقالات و پایگاه‌های اطلاعاتی نشان می‌دهد درباره پدیده کولبری به صورت عمیق پژوهش‌های جامعه‌شناختی چندانی صورت نگرفته است. در ادامه به برخی از پژوهش‌های انجام شده اشاره می‌شود:

افراز، در پژوهش خود با عنوان بررسی سیاست جنایی مبارزه با قاچاق کالا در ایران، به تحلیل این موضوع پرداخته است. بر اساس این پژوهش، هر کالایی که واردات و صادرات آن ممنوع باشد یا بدون رعایت مقررات قانونی خرید و فروش شود، به‌عنوان کالای قاچاق شناخته می‌شود. قاچاق کالا یکی از برجسته‌ترین انواع قاچاق در کشور است که تأثیرات قابل‌توجهی بر تورم

9. Emkhad Arif. «The Influence of Poverty and Unemployment on the Number of Crimes in Pekanbaru City». *Al-Muhasabah: Jurnal Ekonomi, Manajemen, Akuntansi dan Keuangan*, 1(1), (2024): 29-45.

10. Ng Yew-Kwang. «Ten Rules for Public Economic Policy». *Economic Analysis and Policy, Economic Analysis and Policy*, 58(C), (2024): PP 32-42.

11. Zhizhen Cui, Erling Li, Yuheng Li, Qingqing Deng, and AmirReza Shahtahmassebi, «The impact of poverty alleviation policies on rural economic resilience in impoverished areas: a case study of Lankao County», *China. Journal of Rural Studies*, 99, (2023): 92-106.

۱۲. صبا افراز، «بررسی سیاست جنایی مبارزه با قاچاق کالا در ایران، نوزدهمین اجلاس بین‌المللی مطالعات حقوقی و قضایی»، (۱۴۰۳): ۱-۲۴.

اقتصادی دارد. این پدیده نه تنها بر ابعاد اقتصادی بلکه بر جنبه‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی نیز تأثیرگذار است. قانون مبارزه با قاچاق کالا، مصوب ۰۳/۱۰/۱۳۹۲ و اصلاح شده تا تاریخ ۱۰/۱۱/۱۴۰۰، با هدف پیشگیری و مقابله با این پدیده تدوین شده است. پژوهش افراز با استفاده از روش توصیفی و اسنادی انجام شده و گردآوری داده‌ها از طریق منابع کتابخانه‌ای صورت گرفته است. این مطالعه به تحلیل سیاست جنایی در مبارزه با قاچاق، همراهی دولت، اقدامات پیشگیرانه و نقش مشارکت جامعه مدنی در کنترل این پدیده پرداخته است.

پور ابراهیم و همکاران^{۱۳}، در پژوهشی با عنوان سیاست‌گذاری ایران در مبارزه با قاچاق کالا و ارز در آیین تحلیل و نقد، به بررسی این پدیده پرداخته‌اند. این پژوهش قاچاق کالا را نه تنها یک چالش اقتصادی بلکه مسئله‌ای اجتماعی با اثرات سوء بر تجارت آزاد و اقتصاد کشور معرفی می‌کند. نتایج نشان می‌دهد که قانون مبارزه با قاچاق کالا، مصوب ۱۳۹۲، علی‌رغم نوآوری‌ها و اصلاحات، در تأمین ضمانت اجرایی کافی ناتوان بوده و به همین دلیل اصلاحات جدیدی برای تقویت آن انجام شده است. این اصلاحات شامل شفاف‌سازی موارد قاچاق و رفع ابهامات در خصوص فعل قاچاق، کم‌اظهاری یا اظهار خلاف واقع است. همچنین، تعریف اختلاف وزنی زیاد یا ارائه اطلاعات نادرست به‌عنوان مصادیق قاچاق در این قانون جدید مورد توجه قرار گرفته است.

محمدی^{۱۴}، در پژوهش خود با عنوان تحلیل عوامل مؤثر بر بروز و تداوم پدیده کولبری در نواحی روستایی استان کردستان، به بررسی این مسئله پرداخته است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که چهار عامل اصلی در شکل‌گیری و استمرار پدیده کولبری نقش دارند: ضعف سیاست‌گذاری، فقدان برنامه‌ریزی توسعه‌ای و ناکارآمدی مدیریت امنیتی در این استان مرزی؛ کمبود قوانین حمایتی و نارسایی زیرساخت‌های کالبدی لازم برای توسعه اقتصادی در سطح روستاها؛ مشکلات اجتماعی و فضای نامناسب کسب‌وکار در جهت رشد اقتصادی روستاها؛ و کمبود سرمایه در میان مردم محلی برای توسعه اقتصادی و ایجاد اشتغال. در میان این عوامل، ضعف سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی توسعه‌ای و مدیریت امنیتی در کنار کمبود سرمایه، به‌عنوان موانع اصلی در حذف این پدیده و بهبود شرایط منطقه شناخته شده‌اند.

پترسون و همکاران^{۱۵}، در پژوهشی به بررسی جامعه‌شناسی کالای قاچاق به مطالعه پرداخته‌اند، قاچاق بر ایمنی و امنیت نهادهای اصلاح و تربیت تأثیر منفی می‌گذارد. تحقیقات موجود بر تحلیل‌های توصیفی یا معیارهای محدودی از کالای قاچاق تکیه کرده است. این مطالعه با تکیه بر تئوری‌های تثبیت‌شده رفتار نادرست سازمانی مدل محرومیت، مدل واردات و دیدگاه مدیریت به بررسی همبستگی‌های مشخصه‌ای در سطح تسهیلات و جمعیت اصلاحی کالاهای قاچاق در ۳۰۱ زندان در شش ایالت ایالات متحده می‌پردازد. یافته‌ها ارتباط بررسی فردی عوامل خطر بر اساس نوع کالای قاچاق، تلفن‌های همراه، سلاح‌ها و کل کالای قاچاق را تأیید می‌کنند. زندان‌هایی با امنیت پایین‌تر، زندان‌هایی که درمان مصرف مواد را ارائه می‌دهند و آن‌هایی که کارمندان زن بیشتری را استخدام می‌کنند، مواد مخدر، اسلحه و تلفن همراه قاچاق کمتری داشتند. فراهم کردن فرصت‌های کاری در خارج و برنامه‌های آزادسازی کار نیز سلاح‌های قاچاق را کاهش داد.

۱۳. احمد پورابراهیم، و مهدی حقیقت‌جو، «سیاست‌گذاری ایران در مبارزه با قاچاق کالا و ارز در آیین تحلیل و نقد، آموزه‌های فقه و حقوق جزا»، ۳، ۲۲-۱، (۱۴۰۳).

۱۴. سعدی محمدی، «تحلیل عوامل مؤثر بر بروز و تداوم پدیده کولبری در نواحی روستایی استان کردستان»، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۵، (۱۴۰۳): ۱۳۵-۱۵۴.

15. Bryce E. Peterson, Ki Deuk Kim, and Rochisha Shukla, «The sociology of contraband: Examining the correlates of illicit drugs, cellphones, and weapons in US prisons. *The Prison Journal*, 104(3), (2024): 365-389.

چوی و همکاران^{۱۶}، در پژوهشی به بررسی تأثیر سیاست‌های کاهش فقر بر تاب‌آوری اقتصادی روستایی در مناطق فقیر به مطالعه پرداخته‌اند، نتایج نشان می‌دهد که تاب‌آوری اقتصادی روستایی با قابلیت‌های مقاومت، انطباق و تحول آن‌ها مرتبط است و سیاست‌های هدفمند فقرزدایی چین به دلیل تلاش‌های دولت برای ارتقای عوامل تولید، بهینه‌سازی ساختار اقتصادی و گسترش روستاها، تاب‌آوری اقتصادی روستاها را به طور قابل توجهی بهبود بخشیده است. اثربخشی سیاست‌های کاهش فقر در جنوب شرقی، جایی که فقر بدتر بود، برجسته‌تر بود. توصیه‌های ارائه شده بر اساس این نتایج می‌تواند مرجع مهمی برای ارتقای تاب‌آوری اقتصادی روستایی و توسعه پایدار در کشورهای در حال توسعه باشد.

۲- مفاهیم

قبل از ورود به بحث اصلی لازم است که مفهوم عبارت مهم و کلیدی مربوط به بحث را توضیح داده و سپس هر کدام از آنها را مورد تشریح قرار دهیم:

۲-۱- سیاست‌های اقتصادی

سیاست‌های اقتصادی شامل مجموعه‌ای گسترده از اقداماتی است که دولت‌ها برای مدیریت و تنظیم امور اقتصادی کشور انجام می‌دهند. این اقدامات مواردی نظیر سیاست‌های پولی (تنظیم عرضه و تقاضای پول)، مالیات‌گذاری، بودجه‌ریزی، و ایجاد فرصت‌های شغلی را در برمی‌گیرد. در اتحادیه اروپا، اگرچه هر کشور عضو عمدتاً مسئول سیاست‌گذاری اقتصادی خود است، اما هماهنگی قابل توجهی میان سیاست‌های اقتصادی کشورهای عضو برقرار شده است^{۱۷}. به‌طور کلی، سیاست اقتصادی به اقدامات و راهبردهایی اطلاق می‌شود که دولت‌ها برای مدیریت فعالیت‌های اقتصادی و تاثیرگذاری بر آن اتخاذ می‌کنند (پیامی، ۱۴۰۳).

۲-۲- فقر

تحولات بنیادین و ساختاری که طی نیم‌قرن گذشته بنیان‌های پارادایم توسعه را دگرگون کرده‌اند، تأثیرات عمیقی بر سیاست‌گذاری توسعه داشته‌اند. در دهه ۱۹۸۰، رفع موانع سرمایه‌گذاری به‌عنوان رویکردی برای کاهش فقر شناخته شد که به تمرکز بر اصلاح سیاست‌ها انجامید. با آگاهی از محدودیت‌های اصلاحات، توجه به سمت نهادسازی و سپس به اهمیت بسترهای سیاسی معطوف شد. این تغییرات پیامدهای مهمی برای سیاست‌گذاری توسعه به همراه داشته‌اند که تنها بخشی از آن‌ها تاکنون درک شده است^{۱۸}. در جامعه‌شناسی، فقر معمولاً به‌عنوان عدم دسترسی کافی به نیازهای اساسی انسان تعریف می‌شود. این نیازها شامل خوراک، پوشاک، مسکن، بهداشت و درمان، حمل‌ونقل، تشکیل خانواده، ورزش و تفریحات است^{۱۹}. این پژوهش به بررسی سه نوع فقر پرداخته است:

۱. **فقر ناشی از بیکاری**: شامل افرادی که توانایی کار کردن دارند اما شغلی برای تأمین معیشت پیدا نمی‌کنند. این افراد، به‌ویژه در اقتصاد ایران، با درآمد صفر در زمره فقرا قرار می‌گیرند.

۲. **فقر شاغلان**: این نوع فقر شامل افرادی است که شغل دارند اما دستمزد دریافتی آنان کفاف تأمین نیازهای زندگی را نمی‌دهد.

16. Zhizhen Cui , Erling Li , Yuheng Li , Qingqing Deng , and AmirReza Shahtahmassebi, «The impact of poverty alleviation policies on rural economic resilience in impoverished areas: a case study of Lankao County», China. *Journal of Rural Studies*, 99, (2023): 92-106.

17 Varaidzo Denhere, «Digital Inclusion and Implications on Poverty and Unemployment: Policy Recommendations», Published Online, 21(1) (2024):8-11

18 . MacKellar Landis «The smuggling of migrants. In Handbook of Labor, Human Resources and Population Economics». Cham: Springer International Publishing. (2021):PP1-16.

۱۹. محمد یزدانی‌نسب و کیوان بهزادی، «زندگی به‌مثابه مقاومت: تجربه زیسته رانندگان شوتی شهر بانه از قاچاق کالا»، مجله مطالعات اجتماعی ایران، ۱۷، ۴، (۱۴۰۳): ۱۳۳-۱۵۷

۳. **فقر جغرافیایی:** این نوع فقر به تفاوت فرصت‌ها در مناطق مختلف جغرافیایی اشاره دارد. برای مثال، فردی که در منطقه‌ای محروم زندگی می‌کند، فرصت‌های کمتری برای بهره‌گیری از امکانات و توسعه اقتصادی دارد، درحالی‌که فردی با شرایط مشابه در شهری بزرگ، دسترسی بیشتری به این امکانات خواهد داشت.^{۲۰}

با تشریح این سه نوع فقر باید به این مساله اندیشید؛ سیاست‌هایی که در زمینه رشد اقتصادی، بیکاری و تورم اعمال می‌شود، چه اثراتی بر این پنج نوع فقر می‌گذارد؟ آیا سیاست‌های اقتصادی می‌تواند تضمین کند همه این سه گروه از فقر خارج شده و در حالت مطلوبی قرار گیرند؟ یا اینکه ممکن است اگر آن سیاست‌ها هم به نحو درستی اتخاذ شوند، همچنان یک یا چند گروه در جمع فقرا باقی بمانند. برای پاسخ به این سؤال، این سه نوع فقر را با دقت بیشتری بررسی می‌کنیم.^{۲۱} «بیکار» در اقتصاد ایران معمولاً فردی است که هیچ وقت شغلی نداشته و در مقابل «بیکار» های اقتصادهای توسعه‌یافته جهان، کسانی هستند که تا سه ماه پیش شاغل بودند و امروز شغلی ندارند ولی در آینده‌ای نزدیک دوباره شغل پیدا می‌کنند. بنابراین مشکل ما به سیاست‌های اقتصادی نادرستی برمی‌گردد که باعث شده بیکاری بلندمدت در اقتصاد ما شکل گرفته و تقویت شود. پس فقر نوع دوم می‌تواند با سیاست‌گذاری‌های درست اقتصادی برطرف شود و نیز فقر شاغلان است، شدیدترین فقر نیست اما شایع‌ترین فقر است. یعنی بیشترین تعداد فقرا در کشور ما شاغلان هستند، نه بیکاران یا گروه اول. در این زمینه سؤال پیش می‌آید که چرا کسی که شغل دارد، فقیر است و چرا این دسته، جمعیت زیادتری دارد. در بررسی این موضوع به نقیصه بزرگی در اقتصاد ایران می‌رسیم و آن این است که در اقتصاد ما بین تولید و اشتغال رابطه‌ای برقرار نیست.^{۲۲}

۳-۲- قاجاق

قاجاق به هرگونه دور زدن نظارت گمرکی یا انجام عملی که موجب نقض قوانین محدودکننده شود، اطلاق می‌گردد. طبق تعریف سازمان جهانی گمرک، قاجاق گمرکی به معنای جابه‌جایی مخفیانه کالا از مرزهای گمرکی برای فرار از نظارت گمرکی است. به بیان دیگر، هرگونه اقدام یا عدم اقدامی که منجر به نقض تشریفات قانونی ورود و خروج کالا شود، به‌عنوان قاجاق کالا شناخته می‌شود. بر اساس ماده ۱ قانون مبارزه با قاجاق کالا و ارزش مصوب سال ۱۳۹۲، هر نوع فعل یا ترک فعلی که تشریفات قانونی مرتبط با ورود و خروج کالا و ارزش را نقض نماید، مشمول عنوان قاجاق کالا و ارزش بوده و مطابق این قانون و سایر قوانین مرتبط، قابل مجازات است.^{۲۳} علاوه بر این، مناطق آزاد تجاری و صنعتی نیز به‌عنوان مبادی ورود کالاهای قاجاق مطرح می‌شوند. مناطقی همچون بندر دبی و منطقه آزاد جبل علی در جنوب خلیج فارس، نقش مهمی در ورود کالاهای قاجاق به داخل کشور ایفا می‌کنند. در سه‌ماهه اول سال ۱۳۸۹، تعداد کل پرونده‌های مظنون به قاجاق ۸۳۸۱ مورد بوده که ارزش آن معادل ۱۵۵۹۵۱۸,۵۶ میلیون ریال برآورد شده است. این آمار نسبت به مدت مشابه سال قبل، از نظر تعداد حدود ۰,۹۵ درصد و از نظر ارزش، حدود ۱۶۶,۹۵ درصد افزایش نشان می‌دهد (خضرپور و همکاران، ۱۳۹۷).

۴-۲- بیکاری

۲۰. حسین راغفر و نرگس کریمی، «بررسی رابطه فقر و توسعه مالی در اقتصاد ایران»، پنجمین همایش بین‌المللی مدیریت، حسابداری و اقتصاد در توسعه پایدار، مشهد، (۱۴۰۲): ۱-۲۲

21. Marzieh Ronaghi, and Eric Scorsone «The impact of governance on poverty and unemployment control before and after the Covid outbreak in the United States». *Journal of Poverty*, 28(4), (2024): 318-338.

۲۲. سمیه جعفری، فرشاد مؤمنی و داود محمودی نیا، «ارزیابی توسعه عادلانه در اقتصاد ایران با رویکرد شاخص‌های چندبعدی (فقر چندبعدی و شاخص عدالت)»، راهبرد اقتصادی، ۱۱، ۴۱ (۱۴۰۱): ۲۵-۶۴

۲۳. منصور زراءنژاد، مریم کریمی‌کندوله و صلاح ابراهیمی، «برآورد حجم قاجاق کالا به روش معادلات ساختاری و تأثیر آن بر رشد اقتصادی در ایران: بررسی تجربی در نیم‌قرن اخیر»، پژوهشنامه اقتصادی، ۲۳، ۸۹ (۱۴۰۲): ۹۰-۱۳۰.

بیکاری وضعیتی است که در آن افراد با وجود تلاش فعالانه برای یافتن شغل، موفق به پیدا کردن کار نمی‌شوند. این پدیده به عنوان یکی از شاخص‌های اصلی برای ارزیابی سلامت اقتصادی محسوب می‌شود. رایج‌ترین معیار اندازه‌گیری بیکاری، نرخ بیکاری است که از نسبت تعداد افراد بیکار به کل جمعیت نیروی کار محاسبه می‌شود. در بسیاری از کشورها، دولت‌ها به برخی از افراد بیکار که شرایط لازم را دارند، مزایای بیمه بیکاری ارائه می‌کنند.^{۲۴} کاهش نرخ بیکاری که به دنبال رشد اقتصادی رخ می‌دهد، از یک سو با افزایش قدرت خرید و تقویت تقاضای مؤثر برای کالاهای قانونی و غیرقانونی همراه است. درآمد حاصل از کاهش بیکاری ممکن است منجر به افزایش تجارت غیرقانونی شود. از سوی دیگر، به دلیل تأثیرات جایگزینی، افراد ریسک‌گریز ترجیح می‌دهند فعالیت‌های خود را به سمت اقتصاد رسمی سوق دهند که این امر به کاهش تجارت غیرقانونی می‌انجامد.^{۲۵}

۲-۵- کولبری

کولبری، به‌عنوان یک سبک خاص زندگی، روشی است که بسیاری از مرزنشینان مناطق غربی ایران، به‌ویژه در نواحی کردنشین، برای تأمین معیشت و رفع نیازهای زندگی خود و خانواده‌شان انتخاب کرده‌اند. این فعالیت، به دلایل مختلف، تاکنون در مباحث علمی به معنای عام و در حوزه‌های فقه و حقوق به معنای خاص جایگاهی پیدا نکرده است. این فقدان باعث ایجاد خلأهای قانونی در ارتباط با این پدیده و عدم پرداختن به آن در مباحث فقهی شده است.^{۲۶} نرخ بالای بیکاری، درآمد اندک و فقر فراگیر در مناطق مرزی از دلایل اصلی افزایش قاچاق و انتخاب سبک زندگی‌هایی مانند کولبری در این مناطق هستند. دلایل متعددی موجب شده است که بسیاری از مرزنشینان در استان‌های غربی کشور کولبری را به‌عنوان حرفه خود برگزینند، حتی اگر بهای سنگینی چون از دست دادن جانشان را به همراه داشته باشد.^{۲۷}

۲-۶- تقابل قاچاق و کولبری

افراد کولبر، به‌عنوان نیروهای سخت‌کوش در مناطق مرزی شناخته می‌شوند. بدیهی است اگر فرصت‌ها و شرایط شغلی بهتری برای آنان فراهم بود، حاضر به انتخاب چنین راه دشوار و خطرناکی برای گذران زندگی نمی‌شدند. اما نبود زیرساخت‌های مناسب، شرایط اقتصادی نامطلوب، کمبود حمایت‌های دولتی و سایر عوامل باعث شده‌اند که کولبری و قاچاق کالا به روش‌هایی پرخطر برای ادامه حیات در این مناطق تبدیل شود.^{۲۸} نگاه مردم مرزنشین به سبک زندگی خود و درکی که از مرزنشینی دارند، تحت تأثیر جبر محیطی و شرایط خاص منطقه‌ای شکل گرفته است. این نگرش، همراه با عوامل محیطی و اقتصادی، سبب می‌شود که علیرغم هزینه‌های جانی و مالی فراوان، ناامنی در این مناطق کاهش نیابد. چنین وضعیتی مانع از انجام اقدامات اساسی برای

24 MacKellar Landis «The smuggling of migrants. In Handbook of Labor, Human Resources and Population Economics». Cham: Springer International Publishing. (2021):PP1-16.

25 Emkhad Arif. «The Influence of Poverty and Unemployment on the Number of Crimes in Pekanbaru City». *Al-Muhasabah: Jurnal Ekonomi, Manajemen, Akuntansi dan Keuangan*, 1(1), (2024): 29-45.

۲۶. سعدی محمدی، «تحلیل عوامل مؤثر بر بروز و تداوم پدیده کولبری در نواحی روستایی استان کردستان»، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۵، (۱۴۰۳): ۱۳۵-۱۵۴.

۲۷. هادی فدایی، حمید پناهی، ناصر بیات، وحید بارانی، و الهه عینی، «تحلیل هوشمند قاچاق کالا: بهره‌گیری از GIS، سنجش‌ازدور و فناوری RFID برای کنترل و پیشگیری»، پانزدهمین اجلاس ملی و دومین اجلاس بین‌المللی فرماندهی و کنترل ایران، تهران، (۱۴۰۳): ۱-۲۰.

۲۸. زهرا شریفی‌نیا و مسعود مهدوی، «نقش فقر اجتماعی و اقتصاد روستایی بر تخریب محیط‌زیست (مطالعه موردی: مرتع ممیزی شده شور رود)»، بخش شیب آب شهرستان زابل، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۳، ۲ (۷۶)، (۱۳۹۰): ۶۷-۸۴.

برقراری امنیت پایدار و توسعه اقتصادی می‌شود، بودجه‌های سرمایه‌گذاری کاهش می‌یابد و در نتیجه، مشاغل سخت و کاذب نظیر کولبری گسترش می‌یابد.^{۲۹}

۲-۷- فقر و بیکاری

صاحب‌نظران بر این باورند که انگیزه اصلی مرزنشینانی که به قاچاق کالا روی می‌آورند، مسائل اقتصادی است. وضعیت نامساعد اقتصادی و ناتوانی در تأمین نیازهای اولیه زندگی از راه‌های قانونی، مردم این مناطق را که اغلب به دلیل کمبود فرصت‌های شغلی بیکار هستند، وادار به فعالیت‌های غیرقانونی می‌کند. این افراد، به دلیل فشارهای مالی، به ابزاری در دست سرمایه‌داران بزرگ تبدیل می‌شوند و با دستمزدی ناچیز اقدام به واردات کالا از مسیرهای غیرقانونی می‌نمایند. آشنایی کافی این مرزنشینان با مناطق مرزی و شرایط طبیعی آن‌ها، انجام این فعالیت‌ها را برایشان آسان‌تر کرده و آن‌ها را از دسترس نیروهای انتظامی دور نگه می‌دارد.^{۳۰} به‌عنوان نمونه، می‌توان به بدوکی‌های استان سیستان و بلوچستان و همچنین کردهای ساکن استان‌های آذربایجان غربی و کردستان اشاره کرد. این افراد، به دلیل شرایط دشوار اقتصادی و نیاز شدید به معیشت، ناچار به عبور غیرمجاز از مرزها و قاچاق کالا در مناطق مرزی کشور می‌شوند.^{۳۱}

۲-۸- نقش فقر و بیکاری در افزایش کولبری در نوار مرزی غرب کشور

یکی از عوامل کلیدی در شکل‌گیری تردهای غیرمجاز مرزی و گسترش قاچاق کالا، معضل بیکاری است. نبود توسعه و ضعف زیرساخت‌های اقتصادی در مناطق مرزی، این نواحی را از وجود مراکز اشتغال‌زایی نظیر کارخانه‌ها و صنایع تولیدی محروم ساخته است. از سوی دیگر، جمعیت جوان قابل‌توجه در این مناطق و کمبود فرصت‌های شغلی، به افزایش نرخ بیکاری دامن زده است.^{۳۲} این شرایط اقتصادی نامساعد، افراد را به ناچار به سمت عبور غیرقانونی از مرزها و فعالیت در قاچاق کالا سوق می‌دهد تا بتوانند نیازهای معیشتی خود و خانواده‌هایشان را تأمین کنند. کاهش اشتغال در بخش رسمی اقتصاد، به‌طور غیرمستقیم به تقویت فعالیت‌ها در اقتصاد غیررسمی، از جمله قاچاق کالا، انجامیده است.^{۳۳}

۳. روش پژوهش

تحقیق حاضر از نظر هدف، پژوهشی کاربردی است و از نظر روش، یک تحقیق توصیفی-تحلیلی به شمار می‌آید. ماهیت داده‌ها به‌طور عمده کیفی بوده و برای جمع‌آوری اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. در بخش میدانی، برای گردآوری داده‌ها از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با کولبران در مناطق مرزی ایران بهره‌برداری شده است. در این تحقیق، ابتدا از طریق مراجعه به منابع کتابخانه‌ای، مهم‌ترین عوامل کلیدی تأثیرگذار بر پایداری پدیده کولبری در مناطق مرزی

۲۹. ثریا رضانی و مرید قادرپور، «بررسی چالش‌های مرزنشینانی غرب کشور با موضوعیت کولبری و کرونا»، مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه، دوره ششم، ۲، (۱۴۰۲): ۲۹۹-۳۰۷

۳۰. ایوب قلی‌زاده، «تکالیف دولت در مقابله با قاچاق کالا و حمایت از تولیدات داخلی»، اولین اجلاس بین‌المللی حقوق، علوم سیاسی، سیاست اسلامی و فقه اسلامی، ساری، (۱۴۰۳): ۱-۲۰

۳۱. مجید جمزه‌ئی، علی اکبر عنابستانی و جعفر جوان، «تأثیر اجرای هدمندی بارانه‌ها بر فقر و ناپایداری اقتصاد خانوار روستایی در ایران»، برنامه‌ریزی منطقه‌ای، (۱۴۰۱): ۸۳-۱۰۸

۳۲. نجمیه‌السادات فاضلی‌چهارمچالی و رویا گلستان‌پور، «مبانی و رویکردهای فقهی و حقوقی قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و مستندات آن»، اولین اجلاس بین‌المللی حقوق، علوم سیاسی، سیاست اسلامی و فقه اسلامی، ساری، (۱۴۰۳): ۱-۲۰.

۳۳. سمیه جعفری، فرشاد مؤمنی و داود محمودی نیا، «ارزیابی توسعه عادلانه در اقتصاد ایران با رویکرد شاخص‌های چندبعدی (فقر چندبعدی و شاخص عدالت)»، راهبرد اقتصادی، ۱۱، ۴۱ (۱۴۰۱): ۲۵-۶۴

ایران شناسایی گردید. سپس، وضعیت‌های مختلفی برای هر یک از عوامل کلیدی در نظر گرفته شد و به‌طور کلی، ۳۲ حالت مختلف برای هشت عامل کلیدی استخراج گردید. این حالات در قالب یک پرسش‌نامه متقاطع طراحی شد و برای ارزیابی و تأیید آنها، این پرسش‌نامه در اختیار ده نفر از متخصصان حوزه جغرافیای سیاسی قرار گرفت. این گروه از متخصصان با استفاده از روش دلفی، به تحلیل و ارزیابی عوامل کلیدی و وضعیت‌های مختلف آنها پرداختند. در فرآیند تحقیق، روش دلفی به‌عنوان یک تکنیک گروهی و ساختارمند برای جمع‌آوری نظرات تخصصی و دستیابی به توافق در خصوص عوامل کلیدی و وضعیت‌های مختلف مورد استفاده قرار گرفت. این روش شامل چندین دور از پرسش و پاسخ است که در آن متخصصان به صورت فردی نظرات خود را ارائه می‌دهند و پس از بررسی بازخوردها و شفاف‌سازی‌های لازم، نظرات نهایی به دست می‌آید. در این تحقیق، داده‌ها با استفاده از تکنیک داده‌بنیاد تجزیه و تحلیل شده‌اند تا روابط و ساختارهای موجود در داده‌ها به‌طور دقیق و عمقی مورد بررسی قرار گیرد. این رویکرد، امکان شناسایی دقیق‌تر و جامع‌تر عوامل تأثیرگذار بر پدیده کولبری و تحلیل دقیق‌تر ابعاد مختلف آن را فراهم می‌آورد و باعث افزایش دقت و اعتبار نتایج تحقیق می‌شود.

۴. یافته‌های تحقیق

هشت درون مایه اصلی برای نگرش کول بران شهرستان بانه درباره مفهوم کولبری از داده‌ها استخراج شده‌اند. نحوه بیان درون مایه به گونه‌ای بوده است که ضمن توصیف دقیق تجربه های پاسخگویان از فعالیت کولبری، به معنایی این تجربه‌ها پرداخته شده است. بر اساس این یافته‌ها، نحوه خوانش کول بران از زمینه‌ها و پیامدهای کولبری به شرح زیر در قالب ۳۲ مفهوم اساسی و هشت مقوله عمده (اقتصاد سیاسی مرز، خطر پذیری بقاء، فرسودگی شغلی کولبری، فشار ساختار درونی، سیاست امنیت مرزی، فقر اقتصادی و نبود منبع درآمد، از خود بیگانگی، مشروعیت سازی سنتی) و یک مقوله هسته (سیاست رشد و در آمد زایی فردی) تلخیص و در نهایت در قالب الگوی یک زمینه‌ای به تصویر کشیده‌اند.

جدول ۱- قالب الگوی زمینه‌ای پژوهش

مفاهیم اساسی	تعداد مفاهیم	مقوله‌های عمده	مقوله هسته
جبر محیطی، نابرابری اجتماعی، حاشیه نشینی، بی توجهی سرمایه گذاران، شرایط ساختاری جامعه، فقر بیکاری، ریسک پذیری جغرافیایی	۸	اقتصاد سیاسی مرز	
نامنی مسیر، رفتار پرمخاطره، تجربه خشونت، قانون گریزی باز تولید خانوادگی نقش	۵	خطر پذیری بقاء فردی	
نداشتن منزلت اجتماعی، نداشتن جایگاه اجتماعی شغل اعتماد به نفس پایین خانوادگی	۴	فرسودگی شغلی کولبری	
کار سخت، احساس نا امنی، اجبار، نارضایتی شغل، استثمار، کار غیر انسانی، مشروعیت قاچاق کالا، عادی سازی	۵	از خودبیگانگی مرزی	
عدم کارآیی کارت مرزنشینی، بیثباتی در سیاستهای اقتصادی، عدمحمایت از پيله وران، عدم تمایل مردم برای سرمایه گذاری در بازارچه مرزی به علت نبود زیرساختها	۶	فشار ساختار درونی	
ضعف دستگاه‌های دولتی، اشتغال زایی، محرومیت شهروندی، نبود پرورش کارآفرینی	۵	سیاست امنیت مرزی	
بیکاری فقر شدید، نیاز معیشت، تنوع شغلی، نیازهای خانوادگی، مرزنشینی، اجتماعی و جامعه شناختی	۵	فقر اقتصادی و نبود منبع درآمد جایگزین	
توجیه اجتماعی قاچاق، فرصت‌های اجتماعی اندک، در دسترس بودن فرصت قاچاق، فراقکنی	۳	مشروعیت سازی سنتی	سیاست رشد در آمدزایی فردی

۴-۱- اقتصاد سیاسی مرزی

محیط جغرافیایی نقشی حیاتی و انکارناپذیر در شکل‌دهی به زندگی افراد ایفا می‌کند. مرزها به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بر جنبه‌های مختلف زندگی ساکنان مناطق مرزی تأثیر می‌گذارند؛ از نوع معیشت و اشتغال گرفته تا سطح آموزش و نگرش آنان به زندگی. افرادی که در این مناطق زندگی می‌کنند، تجربه‌های زیستی متفاوتی را نسبت به سایر مناطق کشور کسب می‌کنند و در نتیجه، رفتارها و تصمیم‌گیری‌های آن‌ها نیز با دیگران تفاوت دارد. مرزها می‌توانند هم‌زمان هم چالش‌هایی جدی برای ساکنان به وجود آورند و هم به فرصت‌هایی برای ایجاد اشتغال و ارتقای سطح زندگی تبدیل شوند. یکی از نمودهای عینی چالش‌های مرزی، پدیده کولبری است که به‌عنوان نمادی از فقر، نابرابری و محرومیت اقتصادی-اجتماعی شناخته می‌شود. طبق نظر عسگری (۱۴۰۳) بیان می‌کند، در مناطق مرزی ایران حدود ۸۰ تا ۱۷۰ هزار کولبر فعالیت می‌کنند که بسیاری از آن‌ها به دلیل نبود شغل و فقر شدید، ناچار به تحمل شرایط سخت و خطرناک شده‌اند. تنها در سال ۱۴۰۲، بیش از ۵۰۰ کولبر کشته یا زخمی شدند که بخش زیادی از آن‌ها بر اثر شلیک مستقیم بود. نرخ بیکاری در استان‌های مرزی نیز بالاست و به حدود ۱۰ درصد می‌رسد، که نشان‌دهنده نیاز فوری به ایجاد فرصت‌های شغلی و توسعه اقتصادی در این مناطق است.^{۳۴}

۴-۲- خطرپذیری بقا

خطرپذیری به معنای احتمال وقوع رویدادهایی است که می‌توانند به زیان‌های جسمی، روانی، اقتصادی یا اجتماعی منجر شوند. بر اساس اظهارات افراد درگیر در این حوزه، کول بران برای تأمین نیازهای اولیه زندگی خود و خانواده‌شان، ناچارند به محیط‌های پرخطر و ناامن وارد شوند. مسیرهای تردد کول بران معمولاً صعب‌العبور، کوهستانی و ناهموار است و فاقد هرگونه امنیت یا امکانات ایمنی است. این افراد با خطراتی همچون سقوط از ارتفاعات، انفجار مین‌های باقیمانده از جنگ، تصادفات در مسیرهای باریک و همچنین تهدیدات طبیعی مانند بهمن روبه‌رو هستند. ابراهیم علیپور (۱۴۰۴) در استان کردستان، طبق گزارش‌ها در سال اخیر بیان کرد از سال ۱۴۰۲ دست‌کم ۴۵ کولبر کشته و ۲۱۰ نفر زخمی شده‌اند؛ بیشتر بر اثر سقوط، تیراندازی یا انفجار مین. همچنین، بیش از ۵۲ درصد خانوارهای مرزی زیر خط فقر زندگی می‌کنند و برای تأمین معاش، ناچار به پذیرش خطرات کولبری هستند.^{۳۵}

۴-۳- فقر اقتصادی و نبود منابع جایگزین درآمد

یکی از دلایل اصلی روی آوردن مرزنشینان به کولبری، بیکاری و کمبود فرصت‌های شغلی مناسب است. نبود زیرساخت‌های اقتصادی پایدار در مناطق مرزی و همچنین کمبود مشاغل رسمی و قانونی، باعث شده است که بسیاری از مردم این مناطق - به‌ویژه جوانان ناچار شوند به مشاغل همچون کولبری یا قاچاق کالا روی بیاورند. در نبود فرصت‌های شغلی جایگزین، اکثر ساکنان روستاها و شهرهای مرزی، با کمترین امکانات و آزادی در انتخاب شغل، مجبور به پذیرش خطرات کولبری می‌شوند. در شهرهای مرزی مانند بانه و مریوان، نرخ بیکاری تا ۳۰ درصد می‌رسد و بیش از ۲۰ هزار نفر به کولبری وابسته‌اند. نبود فرصت‌های شغلی و زیرساخت‌های اقتصادی پایدار، مردم را به انتخاب این شغل پرخطر واداشته است. این وضعیت، نتیجه فقر گسترده و کم‌توجهی به توسعه مناطق مرزی است.^{۳۶}

۴-۴- سیاست امنیت مرزی

۳۴. آرون عسگری، «بررسی عوامل سیستماتیک و استعمار کولبران در مناطق کردنشین ایران»، (کولبه رنیز)، (۱۴۰۳): ۱-۱۱.

<http://kolbarnews.com>

۳۵. ابراهیم علیپور، «مرگ یک کولبر بر اثر سرما زدگی»، کولبه رنیز، (۱۴۰۴): ۱-۱۳. <http://kolbarnews.com>.

۳۶. مرداب‌عاسی، هدیه غلامرضایی آزاد و سید عزیز رفعتی اصل، شناسایی مولفه‌های ساماندهی رویه‌های شبه قانونی کوله بری و ته‌لنجی در راستای پیشگیری از قاچاق کالا، علوم و فنون مرزی، ۱۳، ۱، (۱۴۰۳): ۸۹-۱۱۰.

کولبری نه تنها بازتابی از مشکلات اقتصادی مناطق مرزی است، بلکه از بی‌توجهی مسئولان به شرایط سخت و چالش‌های ساکنان این مناطق نیز حکایت دارد. بسیاری از کول بران به دلیل ماهیت کوهستانی و صعب‌العبور بودن مناطق زندگی‌شان، امکان اشتغال در بخش‌هایی مانند کشاورزی را ندارند. از سوی دیگر، نبود سرمایه‌گذاری و عدم ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار در این مناطق، کولبری را به شغل اصلی بسیاری از مردمان مناطق مرزی تبدیل کرده است. کول بران اغلب از مشکلات جسمانی نظیر دیسک کمر، آرتروز زانو و گردن و دیگر آسیب‌های ناشی از کار سنگین رنج می‌برند. در استان‌های مرزی مانند کردستان، نرخ بیکاری در برخی مناطق مثل بانه و مریوان تا ۲۵ درصد می‌رسد. بسیاری از مردم به کولبری روی آورده‌اند که حدود ۶ بار کالا به میزان ۱۵۰۰ دلار با خود در روز به میزان حمل بارهای سنگین تا ۱۲۰ کیلوگرم انجام می‌دهند. در سال ۱۴۰۱، بیش از ۱۱۰ کولبر کشته یا مجروح شدند. نبود بیمه، حمایت اجتماعی و امنیت شغلی، این شغل را به نمادی از فقر، نابرابری و ناکارآمدی سیاست‌های توسعه‌ای در مناطق مرزی تبدیل کرده است.^{۳۷}

۴-۵- فرسودگی شغلی در کولبری

کولبری یکی از سخت‌ترین و خطرناک‌ترین مشاغل محسوب می‌شود که با مشقت‌های فراوان همراه است. کول بران مجبورند اجناسی سنگین نظیر کولر، لاستیک و تلویزیون را در مسیرهای دشوار و در زمان محدود حمل کنند. این شغل نه تنها توان جسمانی بسیاری می‌طلبد، بلکه فشارهای روانی فراوانی نیز بر افراد وارد می‌کند. کول بران رسمی و غیررسمی، هر دو در شرایط طاقت‌فرسا کار می‌کنند، اما کول بران غیررسمی وضعیت بغرنج‌تری دارند. درآمد آن‌ها بسیار ناچیز است و همین امر باعث می‌شود برای تأمین هزینه‌های اولیه زندگی، خطرات بیشتری را به جان بخرند. براساس گزارش خبرگزاری تسنیم در سال ۱۴۰۳ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در کرمانشاه، بیش از ۷۰ هزار کولبر در مناطق مرزی غرب کشور، عمدتاً در استان‌های کردستان، آذربایجان غربی و کرمانشاه فعالیت می‌کنند که حدود ۸۰ درصد آن‌ها به صورت غیررسمی و فاقد هرگونه بیمه و حمایت اجتماعی هستند، آن‌هم در شرایطی که باید بارهایی با وزن بین ۴۰ تا ۱۲۰ کیلوگرم را از مسیرهای صعب‌العبور کوهستانی، در دمای زیر صفر یا گرمای طاقت‌فرسا، حمل کنند. در سال ۱۴۰۲، طبق گزارش هه‌نگاو، ۵۰ کولبر جان باختند و بیش از ۱۴۰ نفر مجروح شدند. همچنین، پژوهش‌ها نشان می‌دهد ۶۳ درصد کولبران دچار فرسودگی شغلی و اختلالات روانی‌اند که ناشی از فقر، فشار کاری و نبود حمایت اجتماعی است.^{۳۸}

۴-۶- فشارهای ساختاری و سیاست‌های ناکارآمد

عواملی همچون ناکارآمدی کارت‌های مرزنشینی، بی‌ثباتی سیاست‌های اقتصادی، نبود حمایت کافی از پيله‌وران و عدم سرمایه‌گذاری در بازارچه‌های مرزی، از جمله مشکلات ساختاری این مناطق هستند. با وجود تعداد زیاد فارغ‌التحصیلان بیکار در مناطق مرزی، دولت برنامه‌ای منسجم برای ایجاد فرصت‌های شغلی در این مناطق ارائه نکرده است. این ناکارآمدی ساختاری، مردم را به سمت مشاغل غیررسمی و پرخطر مانند کولبری سوق داده است. طرح کارت‌های مرزنشینی که برای حمایت از ساکنان مناطق مرزی غرب کشور مانند بانه و مریوان طراحی شده بود، به دلیل ضعف در اجرا، محدود بودن اقلام مجاز، نبود زیرساخت گمرکی مناسب و نبود نظارت شفاف، عملاً بی‌اثر شده است. در این مناطق، با وجود وجود هزاران جوان تحصیل کرده بیکار، هیچ برنامه جامع و پایدار برای ایجاد اشتغال رسمی ارائه نشده است. همین ناکارآمدی باعث شده تا مردم به سمت شغل‌های غیررسمی و پرخطری چون کولبری سوق داده شوند. در مقابل، منطقه آزاد چابهار با اجرای سیاست‌های جذب سرمایه‌گذار، ایجاد زیرساخت‌های تجاری و توسعه بازارچه‌های مرزی، توانسته نرخ بیکاری را تا حدودی کاهش دهد و

^{۳۷} اصغرافتخاری و ابرهیم قربانی و بهرام‌ساجدی، شیوه‌های جلب مشارکت طوایف و اقوام مرزنشین در مقابله با قاچاق مواد مخدر مطالعه موردی: نوار مرزی استان آذربایجان شرقی، علوم و فنون مرزی، ۱۲، ۱، (۱۴۰۲): ۱-۱۸.

^{۳۸} بهبود معشیت ۱۴۰ هزار مرزنشین، اخبار کرمانشاه، خبرگزاری تسنیم در ۱۵ اسفند ۱۴۰۳.

فرصت‌های شغلی رسمی و پایدار برای مردم محلی فراهم آورد. براساس آمار سازمان منطقه آزاد چابهار، تنها در سال ۱۳۹۹ بیش از ۳۵۰۰ شغل مستقیم و غیرمستقیم در این منطقه ایجاد شده است. این مقایسه نشان می‌دهد که سیاست‌های کارآمد و سرمایه‌گذاری هدفمند می‌تواند وضعیت معیشت مرزنشینان را به‌طور چشم‌گیری بهبود بخشد، اما در نبود چنین راهبردهایی، فقر ساختاری و اشتغال پرخطر در مناطق غربی کشور تداوم می‌یابد.^{۳۹}

۴-۷- استعمار و از خودبیگانگی

کول بران نه تنها از شرایط اقتصادی نامساعد رنج می‌برند، بلکه قربانی استعمار سرمایه‌دارانی هستند که بدون تحمل زحمات، از کار و تلاش آن‌ها سود می‌برند. قاچاق کالا که بیشتر توسط مردم مناطق مرزی انجام می‌شود، به دلیل نبود فرصت‌های شغلی و فقر شدید، مشروعیت می‌یابد. کول بران، با ذکر دلایل مختلفی همچون ناتوانی در تأمین نیازهای اساسی زندگی و نبود حمایت‌های اجتماعی، کار خود را توجیه می‌کنند و اعتقاد دارند که در این شرایط، وفاداری به قوانین ناعادلانه امری غیرمنطقی است. براساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس و مصاحبه‌های میدانی انجام‌شده در مناطق مرزی غرب کشور، میانگین درآمد روزانه یک کولبر بین ۴ تا ۶ میلیون است، در حالی که سرمایه‌داران یا دلالانی که در پشت پرده این شبکه‌های غیررسمی فعالیت دارند، با واردات کالاهای خارجی بدون پرداخت عوارض گمرکی، سودهایی چند ده برابری دریافت می‌کنند. برای مثال، واردات یک دستگاه تلویزیون که توسط کولبر با تحمل مشقت فراوان از مسیرهای کوهستانی حمل می‌شود. این اختلاف فاحش درآمد نشان‌دهنده یک ساختار بهره‌کشانه است که در آن، کولبر تنها به‌عنوان ابزاری برای انتقال کالا استفاده می‌شود، بدون آنکه در سود نهایی نقشی واقعی داشته باشد. در چنین شرایطی، بسیاری از کولبران این وضعیت را "بی‌عدالتی آشکار" می‌دانند و با تأکید بر فقر، بی‌پناهی، و ناتوانی در تأمین هزینه‌های زندگی، قانون‌شکنی را نوعی واکنش به قوانین ناعادلانه می‌دانند، نه تخلف از ارزش‌های اجتماعی. این وضعیت، مصداق بارز از خودبیگانگی انسان از کار خود در ادبیات مارکسیستی است؛ جایی که فرد، نتیجه کارش را در اختیار ندارد و صرفاً بقا و معیشت حداقلی را دنبال می‌کند.^{۴۰}

۴-۸- مشروعیت‌سازی فعالیت‌های غیرقانونی

کول بران در مواجهه با شرایط دشوار اقتصادی و نبود حقوق برابر شهروندی، تلاش می‌کنند با استناد به مشکلات معیشتی و عدم حمایت دولت، کار خود را مشروع جلوه دهند. آن‌ها معتقدند که برای بقای خود و خانواده‌شان، ناچار به نادیده گرفتن قوانین هستند. طبق گزارش‌های خبرگزاری کرد پرس در اسفند ۱۴۰۳ در جهت مشروعیت بیشتر طرح کارت تجارت مرزی و تحقق اهداف اقتصادی آن، باید به چندین عامل اساسی توجه کرد. نخست، شرایط دریافت این کارت باید ساده و شفاف باشد تا تمامی مرزنشینان واجد شرایط به راحتی از آن بهره‌برداری کنند، به طوری که فرآیند دریافت کارت از هرگونه پیچیدگی بوروکراتیک آزاد باشد. علاوه بر این، بازارچه‌های مرزی باید تحت نظارت دقیق و به‌طور حرفه‌ای اداره شوند، با ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای واردات و صادرات کالاها و تأسیس گمرک‌های مدرن. حمایت از تولیدات بومی و سرمایه‌گذاری در صنایع محلی نیز به‌عنوان یک اقدام مؤثر برای ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار و کاهش نیاز به مشاغل غیررسمی در مناطق مرزی ضروری است. در کنار این‌ها، باید تعرفه‌های گمرکی و مالیاتی مربوط به واردات کالا از طریق بازارچه‌ها کاهش یابد تا مرزنشینان بتوانند به‌طور مؤثر از کارت تجارت مرزی استفاده کنند. همچنین، آموزش و توانمندسازی مرزنشینان در زمینه‌های حقوقی، اقتصادی و تجاری ضروری است تا این طرح به‌طور مؤثر پیاده‌سازی شود. نهایتاً، تضمین امنیت شغلی و اجتماعی مرزنشینان و حمایت دولت از

۳۹. مهرداد تیموری و ویدا نجف زاده، «نقش محیط در پدیده کولبری و قاچاق کالا با نگاهی بر قانون ساماندهی و نظارت بر تجارت مرزی»، نخستین همایش

ملی انسان محیط و فناوری‌های نوین، ساوه، (۱۴۰۳): ۱۱-۱.

۴۰. آئین نامه اجرایی موضوع تبصره ۱ ماده ۱ و تبصره ۲ قانون ساماندهی و نظارت بر تجارت مرزی (کولبری و ملوانی) و ایجاد اشتغال پایدار مرزنشینان» طی

شماره ۱۷۰۴۴۹ در تاریخ ۱۱، ۰۷، ۱۴۰۳.

آن‌ها در برابر سوءاستفاده‌های احتمالی، باعث افزایش مشروعیت قانونی و اجتماعی این کارت خواهد شد. در مجموع، با اتخاذ این اقدامات، کارت تجارت مرزی نه تنها به عنوان یک ابزار حمایتی برای مرزنشینان شناخته می‌شود، بلکه می‌تواند به کاهش قاچاق کالا، ایجاد اشتغال پایدار و تحقق عدالت اجتماعی در مناطق مرزی کمک کند.^{۴۱}

نمودار ۱- بخشی از الگوی پارادایمی درک و تفسیر مردم از کوله لبری در شهرستان بانه

۵- نتیجه گیری

در این تحقیق، کولبری به عنوان نمادی از فقر و محرومیت اقتصادی-اجتماعی مورد بررسی قرار گرفته است. کولبر به فردی اطلاق می‌شود که به دلیل وضعیت اقتصادی نامساعد، شرایط زندگی بسیار دشواری را تجربه می‌کند. ویژگی‌هایی که کولبران از آن‌ها یاد کرده‌اند شامل درآمد ناکافی، دستمزد پایین، فصلی و موقتی بودن شغل، عدم توانایی در تأمین نیازهای اساسی و تلاش برای کسب حداقل درآمد است. در این میان، ریشه پدیده قاچاق کالا به عنوان یک نوع اشتغال غیررسمی، به سیاست‌های اقتصادی کشور در حوزه توسعه انسانی و اقتصادی باز می‌گردد. تحقیقات انجام شده و آمارهای موجود از نهادهای مسئول در زمینه شاخص‌های کار و توسعه انسانی، نشان می‌دهند که این سیاست‌ها در ایجاد و گسترش فقر و بیکاری در مناطق مختلف کشور تأثیر به‌سزایی داشته است. بررسی‌ها نشان می‌دهند که استان‌های کردستان، سیستان و بلوچستان، ایلام، آذربایجان غربی، کرمانشاه و البرز در پایین‌ترین رتبه‌های توسعه‌یافتگی اقتصادی و اجتماعی قرار دارند و با بحران کیفیت زندگی مواجه هستند. ظهور پدیده‌هایی همچون کولبری و قاچاق، به نوعی نشانه‌ای از ضعف و ابهام در عملکرد کارگزاران توسعه اقتصادی کشور است. در همین راستا، تسلط سیاست مرکز-پیرامون بر روند توسعه، نقش مهمی در تداوم توسعه‌نیافتگی مناطق مرزی ایفا کرده است. با این حال، اقتصاد این مناطق می‌تواند نقش محوری در ارتقای توسعه اقتصادی، بهبود استانداردهای زندگی، کاهش فقر، توزیع عادلانه درآمد، تقویت روابط میان مرزنشینان و تسریع همکاری‌های اقتصادی ایفا کند. شواهد تجربی و زیستی محقق نشان می‌دهد که هرچه درجه توسعه‌یافتگی مناطق مرزی بالاتر باشد، میزان اقتصاد سیاه در این مناطق کاهش می‌یابد. این نکته در تحقیقات اچنیدر در سال ۲۰۰۵ نیز مورد تأکید قرار گرفته است. کولبری تنها بخش ظاهری از مشکلات عمیق‌تری چون فقر، بیکاری و معیشت ناپایدار مرزنشینان است. ناپایداری معیشت، ارتباط مستقیم با افزایش فقر، بالا رفتن نرخ بیکاری و رشد اشتغال کاذب دارد و این امر به‌طور غیرمستقیم به گسترش اقتصاد سیاه در منطقه دامن می‌زند. آمارهای منتشر شده توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت کار و تعاون، وضعیت نامساعد اقتصادی در نوار مرزی کشور را به خوبی نشان می‌دهد.

۴۱. بازارچه های کولبری بانه و سقز با قوانین جدید بازشایی، خبرگزاری کرد پرس، ۲۵ اسفند، ۱۴۰۳.

بی‌توجهی مسئولان و نهادهای سیاست‌گذاری اقتصادی و تقنینی کشور به این معضل در زمینه مبارزه با قاچاق کالا به‌طور واضح در گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۲ آبان ۱۳۹۵ مشهود است.

در این گزارش، مبارزه با قاچاق کالا به‌طور عمده در چارچوب مشکلات گمرکی، تشدید کنترل‌های مرزی و کاهش مجازات‌ها تبیین شده است. اما مسئله فقر، به‌ویژه از منظر "قابلیت"، به موضوعی فراتر از فقر درآمدی تبدیل می‌شود. در نگرش قابلیت، فقر به‌عنوان نبود امکانات و منابع ضروری برای دستیابی به زندگی دلخواه در نظر گرفته می‌شود، به‌جای آنکه تنها به‌عنوان کمبود درآمد و ثروت ارزیابی شود. در این دیدگاه، هدف انسان‌ها صرفاً دستیابی به ثروت نیست، بلکه رسیدن به زندگی‌ای است که با هویت فرهنگی و اجتماعی آن‌ها هم‌خوانی داشته باشد. یکی دیگر از عوامل مهم در شکل‌گیری پدیده کولبری، توسعه سرمایه‌داری مبتنی بر رانت در مناطق مرزی است که با رونق تجارت مرزی تحت تأثیر نیروهای بازار آزاد در آن سوی مرزها و ایجاد بازارچه‌های رسمی و غیررسمی در مرزهای غربی کشور، زمینه‌ساز ظهور نئولیبرالیسم وابسته به حمایت‌های خاص شده است. در این ساختار رانتی، گروه محدودی از افراد وابسته به رانت به‌عنوان خرده‌بورژوا یا نوکیسه‌های مناطق مرزی و حتی غیرمرزی به ثروت و نفوذ دست می‌یابند، در حالی که سایرین، از جمله کول بران محروم، در خدمت منافع این افراد قرار می‌گیرند. یکی دیگر از مسائل تأثیرگذار در گسترش کولبری، احساس طرد اقتصادی و فرهنگی در میان مرزنشینان است. افزون بر سرمایه اقتصادی، وجود سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی نقش مؤثری در توسعه جامعه دارد. اما در مناطق مرزی، این نوع سرمایه‌ها به‌تدریج تضعیف شده‌اند. در طول دوره‌های تاریخی مختلف، مرزنشینان ایران اغلب به‌عنوان گروه‌هایی آزاد شناخته می‌شدند که در محدوده‌های مشخص زندگی می‌کردند و همواره برای حفاظت از سرزمین و مقابله با تهدیدهای خارجی جان خود را به خطر می‌انداختند.

نتایج این پژوهش نشان می‌دهند که کولبری نه تنها به‌عنوان یک فعالیت اقتصادی غیرمجاز و زیان‌بار برای کشور شناخته نمی‌شود، بلکه در واقع یک شغل خوداشتغالی است که تعداد زیادی از مردم مناطق مرزی از طریق آن کسب درآمد می‌کنند. به علاوه، نگرش کول بران مرزنشین نسبت به نیروهای هنگ مرزی و سپاه پاسداران به‌عنوان تأمین‌کنندگان امنیت مرزها، نه تنها خصمانه نیست، بلکه حمایت‌آمیز است. کول بران خود را حافظان امنیت و نظم مرزها می‌دانند و برای نیروهای مرزبانی احترام قائلند. پیام اصلی این پژوهش، تأکید بر اهمیت برآوردن نیازهای انسانی و حقوقی مرزنشینان، مبتنی بر اصول عدالت اجتماعی، اقتصادی و منطقه‌ای است. به‌ویژه اگر توجه به این نیازها صورت گیرد، می‌تواند تأثیر مثبتی در کاهش آسیب‌های اجتماعی و اقتصادی این مناطق داشته باشد. این مسئله نشان‌دهنده عدم تغییر واقعی در سیاست‌های اجرایی و قانونی در برخورد با کول بران است. کول بران هیچ‌گونه حمایت قانونی ندارند و از حقوق اجتماعی و کاری برخوردار نیستند. در حالی که به‌جای حمایت از این افراد و تلاش برای بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی آنان، برخوردهای خشونت‌آمیز ادامه دارد. از آنجا که کولبری نه تنها به اقتصاد کشور بلکه بیشتر به زندگی خود کول بران آسیب می‌زند، بهترین راه‌حل برای مقابله با این پدیده، ریشه‌کنی این شغل و جایگزینی شغل‌های مناسب‌تر برای مردم مناطق مرزی است.

پیشنهادها

در راستای جلوگیری از گسترش کولبری و بهبود وضعیت مرزنشینان، پیشنهادهای چند به‌منظور رفع مشکلات این مناطق ارائه می‌شود. نخست، توجه ویژه به توسعه مناطق مرزی و ایجاد زیرساخت‌های اقتصادی می‌تواند زمینه‌ساز ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار برای ساکنان این مناطق باشد. همچنین، احداث کارخانه‌ها و ایجاد مشاغل متنوع، از جمله مشاغل که فرصت اشتغال برای زنان را نیز فراهم کند، می‌تواند تأثیر چشمگیری در کاهش فقر و بیکاری در این مناطق داشته باشد. تغییر نگاه امنیتی به مناطق مرزی و کاهش سختگیری‌ها نیز می‌تواند شرایط زندگی مردم را تسهیل کرده و باعث بهبود وضعیت معیشتی آن‌ها شود. یکی دیگر از پیشنهادات این است که کارت‌های الکترونیکی برای تمامی افراد بیکار ساکن در مناطق مرزی صادر شود تا از

استفاده غیرمجاز از کولبری و کاهش خطرات ناشی از آن جلوگیری گردد. در نهایت، برای حل مسئله کولبری پیشنهادات دیگری نیز مطرح می‌شود. به‌جای تمرکز بر مبارزه با کولبری و تشدید مجازات‌ها، باید بر همکاری‌های تجاری مشترک، معافیت‌های بازرگانی، ایجاد صنایع مشترک و تسهیل مرادوات مرزی تأکید کرد. از سوی دیگر، با تزریق بودجه‌های جهشی و تقویت قطب‌های رشد و توسعه منطقه‌ای، باید زمینه تسهیل روابط مرزی، ایجاد بازارچه‌های مرزی و مناطق آزاد تجاری فراهم شود. همچنین، توسعه شهرک‌های صنعتی و ایجاد صنایع محلی در مناطق مرزی می‌تواند به‌طور مؤثر در کاهش فقر و بیکاری تأثیر بگذارد و به‌عنوان فرصتی برای بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی مرزنشینان عمل کند.

منابع:

- ابراهیم علیپور، «مرگ یک کولبر بر اثر سرما زدگی»، کولبه رنیز، (۱۴۰۴): ۱-۱۳. <http://kolbarnews.com>
- احمدی، امین. «احراز سازمان‌یافتگی در جرم قاچاق کالا و ارز در رویه قضائی با تکیه بر مبانی قانونی آن». فصلنامه رأی، ۱۲، ۴۲، (۱۴۰۱): ۴۳-۵۳. <https://doi.org/10.22106/jcr.2024.555387.1416>
- آرون عسگری، «بررسی عوامل سیستماتیک و استثمار کولبران در مناطق کردنشین ایران»، (کولبه رنیز)، (۱۴۰۳): ۱-۱۱. <http://kolbarnews.com>
- افتخاری، اصغر، ابراهیم قربانی، و بهرام ساجدی، «شیوه‌های جلب مشارکت طوایف و اقوام مرزنشین در مقابله با قاچاق مواد مخدر مطالعه موردی: نوار مرزی استان آذربایجان شرقی»، علوم و فنون مرزی، ۱۲، ۱، (۱۴۰۲): ۱۸-۱. <https://civilica.com/doc/1804943>
- افراز، صبا. «بررسی سیاست جنایی مبارزه با قاچاق کالا در ایران». نوزدهمین اجلاس بین‌المللی مطالعات حقوقی و قضایی، (۱۴۰۳): ۱-۲۴. <https://civilica.com/doc/2133747>
- پوراابراهیم، احمد و مهدی حقیقت‌جو. «سیاست‌گذاری ایران در مبارزه با قاچاق کالا و ارز در آیین‌های تحلیل و نقد». آموزه‌های فقه و حقوق جزا، ۱، ۳، (۱۴۰۳): ۱-۲۲. <https://doi.org/10.71654/jcld.2024.1115545>
- جعفری، سمیه، فرشاد مؤمنی و داود محمودی‌نیا. «ارزیابی توسعه عادلانه در اقتصاد ایران با رویکرد شاخص‌های چندبعدی (فقر چندبعدی و شاخص عدالت)». راهبرد اقتصادی، ۱۱، ۴۱ (۱۴۰۱): ۲۵-۶۴. <https://doi.org/10.22034/es.2023.165476>
- جمزه‌ئی، مجید، علی‌اکبر عنابستانی و جعفر جوان. «تأثیر اجرای هدفمندی یارانه‌ها بر فقر و ناپایداری اقتصاد خانوار روستایی در ایران». برنامه‌ریزی منطقه‌ای، (۱۴۰۱): ۸۳-۱۰۸. <https://doi.org/10.30495/jzpm.2022.4284>
- دانش‌تر، جلال، محمود قیوم‌زاده و سعید طالب‌زاده. «قاچاق کالا و ارز و تأثیرات آن بر جامعه». ماهنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران، ۳، ۱-۹، (۱۳۹۹): ۳۸۵-۴۰۰. <https://doi.org/10.30510/psi.2021.306440.2364>
- راغفر، حسین و نرگس کریمی. «بررسی رابطه فقر و توسعه مالی در اقتصاد ایران». پنجمین همایش بین‌المللی مدیریت، حسابداری و اقتصاد در توسعه پایدار، مشهد، (۱۴۰۲): ۱-۲۲. <https://civilica.com/doc/1870084>
- رضا قلی‌زاده، مهدیه و سحر حیدرزاده. «قاچاق کالا و اشتغال در ایران». پژوهش‌های اقتصادی (رشد و توسعه پایدار)، ۲۰ (۲)، (۱۳۹۹): ۱۴۵-۱۷۶. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.17356768.1399.20.2.2.5>
- رضمانی، ثریا و مرید قادرپور. «بررسی چالش‌های مرزنشینی غرب کشور با موضوعیت کولبری و کرونا». مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه، دوره ششم، ۲، (۱۴۰۲): ۲۹۹-۳۰۷. <https://civilica.com/doc/1502164>
- زرانژاد، منصور، مریم کریمی‌کندوله و صلاح ابراهیمی. «برآورد حجم قاچاق کالا به روش معادلات ساختاری و تأثیر آن بر رشد اقتصادی در ایران: بررسی تجربی در نیم‌قرن اخیر». پژوهشنامه اقتصادی، ۲۳، ۸۹، (۱۴۰۲): ۹۰-۱۳۰. <https://doi.org/10.22054/joer.2024.75290.1155>
- زلفی، علی، مهشاد سعیدی و علی مرادی. «ویکردی فقهی به مسئله کولبری در ایران»، ششمین اجلاس بین‌المللی فقه، حقوق و پژوهش‌های دینی. (۱۴۰۱): ۱-۲۲. <https://civilica.com/doc/1651608>
- شریفی‌نیا، زهرا و مسعود مهدوی. «نقش فقر اجتماعی و اقتصاد روستایی بر تخریب محیط‌زیست (مطالعه موردی: مرتع ممیزی شده شور رود، بخش شیب آب شهرستان زابل)». پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۳، ۲، (۷۶): ۶۷-۸۴. https://jhgr.ut.ac.ir/article_24495.html

عزیز زاده، فریبا و نادر جهانی. «بررسی کیفی مسائل و مشکلات معبر غیررسمی ترمچین پیرانشهر و ارائه راهکاری مناسب جهت بهبود عملکرد آن». فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد شوش، ۱۳، ۱، ۴۴، (۱۳۹۸): ۲۹۱-۳۲۰. https://journals.iau.ir/article_663525.html

عباسی، علیرضا. «قاچاق کالا و ارز و مخاطرات زیست‌محیطی آن». دومین اجلاس ملی تحولات نوین در مطالعات مالی، اقتصادی و حسابداری، مراغه، (۱۴۰۲): ۲۰-۱. <https://civilica.com/doc/2116570>

فاضلی چهارم‌حالی، نجمیه السادات و رویا گلستان پور. «مبانی و رویکردهای فقهی و حقوقی قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و مستندات آن». اولین اجلاس بین‌المللی حقوق، علوم سیاسی، سیاست اسلامی و فقه اسلامی، ساری، (۱۴۰۳): ۲۰-۱. <https://civilica.com/doc/2068045>

فدایی، هادی، حمید پناهی، ناصر بیات، وحید بارانی، و الهه عینی. «تحلیل هوشمند قاچاق کالا: بهره‌گیری از GIS، سنجش‌ازدور و فناوری RFID برای کنترل و پیشگیری». یازدهمین اجلاس ملی و دومین اجلاس بین‌المللی فرماندهی و کنترل ایران، تهران، (۱۴۰۳): ۲۰-۱. <https://civilica.com/doc/2133565>

قلی زاده، ایوب. «تکالیف دولت در مقابله با قاچاق کالا و حمایت از تولیدات داخلی». اولین اجلاس بین‌المللی حقوق، علوم سیاسی، سیاست اسلامی و فقه اسلامی، ساری، (۱۴۰۳): ۲۰-۱. <https://civilica.com/doc/2067163>

محمدی، سعدی. «تحلیل عوامل مؤثر بر بروز و تداوم پدیده کولبری در نواحی روستایی استان کردستان». پژوهش‌های جغرافیایی انسانی، ۵۵، (۱۴۰۳): ۱۳۵-۱۵۴. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2022.332395.1008395>

محمودی، محمدامین و علی مرادی. «کولبری، برآیند سیاست‌های معطوف به توسعه‌نیافتگی (مطالعه کیفی کول بران شهر پاوه)». جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۳ (۸)، (۱۴۰۳): ۲۱-۱. <https://doi.org/https://doi.org/10.34785/J016.2021.298>

مراد عباسی، هدیه غلامرضایی آزاد و سید عزیز رفعتی اصل. «شناسایی مولفه‌های ساماندهی رویه‌های شبه قانونی کوله‌بری و تهنجی در راستای پیشگیری از قاچاق کالا». علوم و فنون مرزی، ۱۳، ۱، (۱۴۰۳): ۸۹-۱۱۰. <https://civilica.com/doc/2111541>

مزینی، امیرحسین و نیلوفر مرادحاصل. «مدیریت بهینه سیاست‌های کلان اقتصادی (پولی - ارزی) حلقه‌ی مفقوده درمبارزه با قاچاق کالا و ارز». اقتصاد پنهان، ۱۲ و ۱۳، (۱۳۹۸): ۱۴۹ تا ۱۶۸. <https://civilica.com/doc/938108>

مسعودی، مهشید. «راهکارهای همکاری با سازمان‌های بین‌المللی در مبارزه با قاچاق کالا و ارز». پنجمین اجلاس بین‌المللی حقوق، روانشناسی، علوم تربیتی و رفتاری، تهران، (۱۴۰۱): ۲۰-۱. <https://civilica.com/doc/1621846>

مفیدی‌زاد، مهدی، سیدعلی پایتختی‌اسکوئی و رویا وال عمران. «تحلیل اثر درآمد بر قاچاق کالا در ایران». نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی، ۱۳ (۴۷)، (۱۴۰۳): ۱۹۵-۲۱۵. <http://mieaoi.ir/article-1-1588-fa.html>

مهرداد تیموری و ویدا نجف زاده، «نقش محیط در پدیده کولبری و قاچاق کالا با نگاهی بر قانون ساماندهی و نظارت بر تجارت مرزی»، نخستین همایش ملی انسان محیط و فناوری‌های نوین، ساوه، (۱۴۰۳): ۱۱-۱. <https://civilica.com/doc/2206982>

یاری، کریم و عبدالرحیم هاشمی‌دیزج. «بررسی تحریم‌های اقتصادی و تأثیر آن بر اقتصاد و فقر در ایران». اولین اجلاس بین‌المللی آزمایشگاه مدیریت و رویکردهای نوآورانه در مدیریت و اقتصاد، تهران، (۱۴۰۰): ۲۲-۱. <https://civilica.com/doc/1347768>

یزدانی‌نسب، محمد و کیوان بهزادی. «زندگی به‌مثابه مقاومت: تجربه زیسته رانندگان شوتی شهر بانه از قاچاق کالا»، مجله مطالعات اجتماعی ایران، ۱۷، ۴، (۱۴۰۳): ۱۳۳-۱۵۷. <https://doi.org/10.22034/jss.2024.2008663.1785>

Bryce E. Peterson, Ki Deuk Kim, and Rochisha Shukla. "The Sociology of Contraband: Examining the Correlates of Illicit Drugs, Cellphones, and Weapons in U.S. Prisons". *The Prison Journal*, 104(3), (2024): 365-389.

<https://doi.org/10.1177/00328855241240143>

Emkhad Arif. "The Influence of Poverty and Unemployment on the Number of Crimes in Pekanbaru City". *Al-Muhasabah: Jurnal Ekonomi, Manajemen, Akuntansi dan Keuangan*, 1(1), (2024): 29-45.

<https://journal.syamilahpublishing.com/index.php/muhasabah/article/view/10>

MacKellar Landis. "The smuggling of migrants. In Handbook of Labor, Human Resources and Population Economics". *Cham: Springer International Publishing*. (2021): PP1-16.

https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007/978-3-319-57365-6_88-1#citeas

Marzieh Ronaghi, and Eric Scorson. "The impact of governance on poverty and unemployment control before and after the Covid outbreak in the United States". *Journal of Poverty*, 28(4), (2024): 318-338.

<https://doi.org/10.1080/10875549.2023.2173708>

Mawere Munyaradzi. "Bound together in the digital era: Poverty, migration and human trafficking". *Mobile Africa: Human Trafficking and the Digital Divide*, (2019): 63. <https://books.google.com>

Ng Yew-Kwang. "Ten Rules for Public Economic Policy". *Economic Analysis and Policy, Economic Analysis and Policy*, 58(C), (2024):PP 32-42. <https://doi.org/10.1016/j.eap.2018.01.002>

Varaidzo Denhere ,Digital Inclusion and Implications on Poverty and Unemployment: Policy Recommendations, 21(1) (2024):8-11

Varaidzo Denhere, «Digital Inclusion and Implications on Poverty and Unemployment: Policy Recommendations», Published Online, 21(1) (2024):8-11. https://hdl.handle.net/10520/ejc-afgrow_v21_n1_a2

Zhizhen Cui , Erling Li , Yuheng Li , Qingqing Deng , and AmirReza Shahtahmassebi, «The impact of poverty alleviation policies on rural economic resilience in impoverished areas: a case study of Lankao County», China. *Journal of Rural Studies*, 99, (2023): 92-106. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2023.03.007>